

ZORAN FERİĆ

Tudós – fogócska

1. Ártatlan tréfa

A „tudós-fogócska”, amelyhez kell legalább egy stopoló tudós meg egy szolgálati kocsiban legkevesebb két sírásó, olyan játék, amelynek lényege, hogy a sírásók, mihelyt észreveszik a felemelt hüvelykujjú tudóst, lelassítanak, éppen annyira, hogy a szerencsétlen azt higgye, a jármű tényleg megáll. A tanult stopos általában habozik egy pillanatig, mikor megpillantja a fekete hullaszállítót, de aztán futásnak ered, hogy beérje. Az autó az autó, még ha hullaszállító is, gondolja valószínűleg. A játék varázsa abban rejlik, hogy abban a pillanatban, amikor a tudós nekiiramodik, egy kevéske gázt adnak, így tartván létbizonytalanságban az illetőt. Amennyiben a megfuttatott tudós elég kitartó, és elég sokáig elég gyorsan lohol, a sírásók nagylelkűen megkegyelmeznek. Ha azonban hamar feladja, a következő alkalommal újra kap egy lehetőséget.

Az egész játékot, igazán körmönfont módon, a városi kormányzat tette lehetővé, mikor az Atomfizikai Intézetet a temető és a hozzá kapcsolódó létesítmények közvetlen közelébe építtette, a villamostól pedig egyik is, másik is távol esik. Senki sem tudja a fogócskázó sírásók közül, hogy az intézetben dolgozó tudósok általában miért nem vezetnek autót. Néhányan a dioptriára gyanakodnak, mások pedig úgy vélekednek, a tudósok annyira szórakozottak, hogy csak veszélyt jelentenének a forgalomra nézve. Ugyanezek, mondjuk Einsteinnel hozakodnak elő, aki sohasem kötötte be a cipőfűzőjét, és az utcán csapnivaló öltözképpen járt. Nos, így vagy úgy, három órákor, munkaidő után, a városba vezető úton nagyszámú tudós található, felemelt hüvelykujjal. Ez általában a Temető út hosszá, egyenes részén játszódik, az éles balkanyar előtt, ahol az út pár méternyire kiemelkedik a terepből, kis szakadékat képezve kétoldalt. A kanyart övező fémkorláton szárított virágból készített apró koszorú található. Az útnak ez a része a gyalogosoknak nem ajánlott, itt stopolni pedig kifejezetten életveszélyes. Éppen ezért minden tudós igyekszik valakit kifogni az út egyenes részén, még a Kharybdis előtt.

A játék része még az úgynevezett „tudós-mérés”. A tudósokat a jobb szemhez néhány centire emelt mutató- és hüvelykujj közötti távolsággal szokták mérni. Amennyiben a spurizó tudós eléggé megközelítette az autót, olyan nagy lesz, hogy megérdemli a fuvart. Ezt a vezető melletti sírásó mérlegeli, mivel a vezető természetesen az út eseményeivel van elfoglalva. Ezért kell a játékhoz két ember: az egyik a futtatáshoz, a másik pedig a méréshez. Azok a tudósok, akik nem növekedtek meg a szabály szerint, kénytelenek beérni a gyaloglással. Érdekes, hogy az ilyenek, a lesújtó eredmények dacára, soha sem tántoríthatók el a stopolástól, sőt, még több szenvedéllyel és kitartással vetik bele magukat.

2. A fekete pont

A déli szél, amely egész hétvégén fújt, áprilissá változtatta a januárt. A néhány napja gyülekező felhők a hét elején megtorpantak a hegyek felett.

– Utálom az áprilist – mondta Al, miközben a város felé hajtottak a temető fasorán keresztül – ilyen időben mindig elbágyadok.

– Kegyetlen hónap az április – mondta a mellette ülő, akit Macnak hívtak, mert a vezetékeve megegyezett egy háború előtti kultikus politikusével.

– Tessék? – mondta Al.

– Áprilisban hálnak meg a legtöbben. Emlékszel tavaly hogy volt?

Fekete nyakkendőjük és makulátlan fehér ingük furcsán ragyogott a téli napfényben. Al fekete zakót viselt, selyem hajtókával, míg Mac beérte egy sötétkék posztómellénnyel. Mindketten nagyon előkelően néztek ki. Már messziről kiszúrtak egy stopoló tudóst az Intézetből.

– Sohase jutott még eszembe, – mondta Al –, hogy ez a stopolás mennyire emlékeztet a pollice presso-ra.

– A ... mire?

– A felemelt hüvelykujjra, az arénában. Kegyelmet jelent a gladiátornak.

– Megfuttatjuk? – kérdezte Mac. A gondolat nagyon felvidította.

Elhaladtak a szerencsétlen stoppos mellett, és tíz méterre tőle Al lelassított. Ahogy az illető nekilódult, az inkább kocogásnak tűnt, mintsem igazi futásnak. Al kis gázt adott. Hanyagányit. Al tisztában volt azzal, hogy egy mozgó test, amely szintén egy mozgó test mögött halad, nem tudja a távolságot bemérni. Csak árnyalatnyival kellett a sebességet növelni: a kuplungot benyomva tartani és a gázt adagolni. Húsz másodperc múlva a pasas már sprintelt. Al mestere volt a futtatásnak. Néha a kuplungot is használta, néha csak a gázpedált. Ez utóbbi nehezebb volt, fennállt annak a lehetősége, hogy a jármű hirtelen rángatózni kezd és a futó elbátortalanodik. A sírásók többsége kuplungozott, Al azon kevesek egyikének számított, akik pusztán a gázpedállal is tudtak futtatni.

– Növekszik! – mondta Mac. Ez azt jelentette, hogy a tudós keményen belehúzott. Mac úgy tartotta szeme előtt a hüvelyk- és mutatóujját, mintha egy átrágott könyv vastagságát mutatná. A vastag könyveket Mac utálta, és ezt mindig így mutatta.

– Elég nagy már? – kérdezte Al a futó felé fordulva.

– Az útra figyelj, te hülye!

– Te tanúsítod majd, hogy kizárólag a gázpedált használtam – mondta Al. Ez láthatólag rendkívül fontos volt neki.

Valamivel a kanyar előtt vették fel harmadiknak a pótülésre. A tudós szemüvegét párfoltok tarkították.

– Nagyon köszönöm, fiúk – mondta. Várták, hogy hozzáfűz még valamit, de csendben maradt. Úgy tűnik, ez eléggé szófukar tudós volt. Az út nagy része alatt meg se mukkantak, csak a futáshoz nem szokott ember felgyorsult lélegzése hallatszott.

– Kevés a fizu, mi? – mondta Mac. – A benzin meg drága...

– Én nem vezetek – mondta a tudós és levette a szemüvegét, hogy megtörölje. Egész tisztességesen nézett ki szemüveg nélkül.

– A látása miatt? – kérdezte Al.

– Nem. Sohasem érdekelt. Időpocsékolásnak tűnt.

Megint elnémultak. Mellettük már a lakóházak összefüggő sora suhant el. Ez azt jelentette, hogy közelednek a városhoz, és a tudós útja itt véget ér.

– Ne haragudjon a kis futásért – mondta Al –, úgy látszik, rossz a fék.

– Semmi baj – mondta a tudós –, ismerem én a maguk játékát. Az Intézetben mindannyian hallottunk róla. Biztos remekül szórakoznak, fiúk.

A csend ismét eluralkodott. Al nem tudott mit mondani. Tisztában volt a ténnyel, hogy nincs több mondanivalójuk. Mac kissé ijedtnak tűnt. A mellettük elhaladó autókat egyszerre nagyon érdekesnek találta. Mac szerette az autókat, megvigasztalták a nehéz helyzetekben.

– Itt szállok ki – mondta a tudós az első villamosmegállónál –, ezt az intézetbeliek küldik önöknek.

Mac markába nyomott egy söröslátényi kerek kartonkorongot.

– Mi ez? – kérdezte Mac.

– A fekete pont – válaszolta a tudós. Szavaiban némi gonoszság csengett.

Mikor a tudomány szolgája kiszállt, Mac megmutatta Alnak a furcsa tárgyat. Egy kemény kartonból kivágott kör volt, teljesen fekete, piros betűkkel csupán ez volt az egyik oldalára ráírva: $E = mc^2$.

– Mi ez a baromság? – kérdezte Mac.

– Valami kibaszott fenyegetés – válaszolta Al. – Nem tetszik ez nekem. Ez egyáltalán nem tetszik nekem.

3. Furcsa dolgok

A hét közepén a Városi Temetkezési Vállalatnál furcsa dolgok történtek. A kolbász, amelyet Krpez fősrásó hozott a disznóölésről, és amelyet közösen füstöltek, megférgekedett.

– Nem jó ez a füst – mondta Al – figyelmeztettek titeket, hogy nem jó füst ez.

– Kiváló füst ez, Alan – mondta Krpez, aki mindig a teljes nevén szólította – máshol lesz a kutya elásva.

– Amennyire én tudom, fűrészpont kell használni.

– Az a baj, hogy ilyen meleg van – mondta Mac –, nem emlékszem, hogy valaha is ilyen meleg lett volna az évnek ebben a részében.

– Talán ez is az egyik ok – mondta Al –, no de fűrészpont kellett volna használni.

Dorica, aki a fontos személyiségek sírját gondozta, azt mondta, hogy rég nem látott ekora férgeket. Elmesélte, hogy amikor a kolbászt felvágta, elkezdtek nyüzsgögni. Egy egész átkozott hadsereg, akkora férgekből, amekkorákat ő még életében nem látott. A gyerekkorában lévő gilisztákra emlékeztette őt, mondja. Ezen kívül még szokatlanul mozgékonyak

is voltak. Furcsa férgek, az szent igaz.

– Valami nincs itt rendben – mondta Krpez fősrásó – ez nem tiszta ügy.

Ugyanaznap a délutáni órákban Dorica kisasszony bement a központi üvegházba és megállapította, hogy a legszebb és legnagyobb fikusz szárad. Rögtön telefonált az illetékesnek.

– Olyan gondosan ápoltam – mondta sírással küszködve –, ennek semmiképpen se szabadott volna megtörténnie.

Krpez fősrásó azt tanácsolta neki, hogy óvatosan szedegesse le az elszáradt leveleket, és utána óránként kezelje Biokal oldattal és nitrogénes trágyával.

– Itt maradok egész délután – mondta. Ez egy nagyon fontos fikusz volt. Tiszteletreméltó személyiségek felravatalozásakor használták, díszítésnek. Ilyet általában a halottasház főtermében rendeztek, ekkor a fikuszt áthozták az üvegházból. Dorica kisasszonyt a betegség nagyon boldogtalanná tette.

Másnap reggel Al munkába menet észrevette, hogy a fekete Mercedes kombi mindkét külső visszapillantóját letörték. Semmiképpen sem lehetett a véletlen műve, ezért azonnal értesítette a vezetőséget. Tanácsos volt elgondolkodni a történeteken.

Pénteken, hétvége előtt közvetlenül, végzetes tévedést fedeztek fel. Egy leukémiában elhunyt hétéves kislány helyett egy nyolcvanéves öregembert temettek el.

– Ez nekem nagyon büzlik – mondta Krpez fősrásó – azok a tetvek az Intézetből megátkoztak minket.

4. Az esemény

A hét elején az idő még mindig természetellenesen meleg volt. A soha nem tapasztalt déli széljárás megdolgoztatta a sírásókat. Hétfő délután Mac és Al szolgálati útra indult Bjelovarba. Mac éppen az összekutyult iratokat rendezgette, amikor megpillantották a tudóst, aki a fekete pontot adta.

– Most megfingatom – mondta Al. – Teperni fog a belvárosig.

– Inkább hagyj. Nekem ez nem tetszik.

– Hallgass és figyelj! – Al képes volt mindenféle értelmetlen dolgot művelni. Tíz méterre a tudóstól megállt, mint ahogy először is, s mikor az illető elkezdett futni, lassan megindult. Ám a tudós nem hagyta magát lerázni. Olyan gyorsan inalt, hogy Alnak növelnie kellett a sebességet.

– Nézd már a futóbajnokot – mondta Al –, nem rossz.

– Ilyen nagyot még nem láttam – mondta Mac. A hüvelyk- és mutatóujjával méricskélte a tudóst. És tényleg, a megfuttatott egészen a hátsó szélvédőig jutott. Hatalmas volt a feje.

– Itt egy másik is – mondta Mac.

– Hol?

– Hátul!

– Úgy néz ki, hogy többen vannak. Honnan bújtak ezek elő?

– Ne forgolódj! Vezess! – kiáltotta Mac.

A tudósok gyorsan szaladtak. Sokkal gyorsabban, mint ahogy elvárható lenne. A közvetlenül mögöttük nyargaló, a fekete pont tulajdonosa levette a zakóját, röviden meglengette a feje fölött és elhajította.

– Kényelembe helyezte magát az uraság – mondta Mac. – Most még jobban rákapcsol.

– Né! Felbukkant még kettő.

– Mennyien vannak összesen?

– Öten – mondta Mac.

– Bassza meg, teljesen bekattantak – mondta Al.

A helyzet egyre komolyabbra fordult, a csapatváltóhoz csatlakozott még néhány tudós. Kabátok repkedtek, nyakkendők lobogtak, szemüvegek csörömpöltek az aszfalton.

– Ilyet még nem láttam – mondta Mac. – Ez egyáltalán nem tetszik.

– Micsoda buli – mondta Al.

Néhány tudós furcsa kézjeleket adott. A közvetlenül a kocsi mögött vágta az úriember atlétatrikóra vetkőzött, amelyen valami írás volt. Hátrébb valaki megszabadult öltözeke teljes felső részétől, és derékig meztelenül futott. A teste fehéren párologott.

– Jézusom! – kiáltott fel hirtelen Mac – még az öreg Nobel-díjas is csatlakozott.

– Ennek a fele se tréfa – mondta Al. Az arcáról lehervadt a mosoly. Az öreg Nobel-díjas botra támaszkodva skerázott. Mulatságos volt e bottal sipircelő embert látni. Egyszer csak valaki a háttérből elkiáltotta magát: MOST!

Az összes tudós elkezdett sprintelni. Már-már hihetetlenül gyorsan száguldottak.

– Úristen! – kiáltotta Mac. – Taposs bele!

– Mi a ... fordult meg Al – mit művelnek?

Ugyanekkor a hatalmas Mercedes motorja erőteljesen felbúgott. Épp a kanyarnál tartottak.

– Vigyázz! – sikoltotta Mac. Ez volt egyben az utolsó szava, amit életében kiejtett.

5. A sírásók temetése

Milyen lehet a sírásók temetése? Elsősorban professzionális. I. osztályú temetés, rózsas és orchideakoszorúk, fekete szalagon cirkalmas aranybetűk, fikusz a ravatal mellett. A szerencsétlenség helyszínén három holttest feküdt: a két sírásó, és az a néhai, akit Bjelovar felé vittek. Mikor a jármű nekicsapódott a földnek, a tetem, amelyet az autó hátsó részében helyeztek el, mindkettőjük fejét szétmorzsolta. A rosszul megválasztott sebesség és a holttest súlya miatt történt mindez.

A szerencsétlenség okait vizsgáló bizottság szerint úgy törték át a védőkorláton, mintha papírból lenne. Az autó elülső része szó szerint beleállt a földbe. A már említett bizottság jegyzőkönyve furcsa részleteket is tartalmazott: féknyomokat nem találtak, a kitérő rendőrök után közvetlenül a közeli Atomfizikai Intézet kifulladt mun-

katársai érkeztek a szerencsétlenség helyszínére. Egyikőjük, dr. Jungwirth, a horvát kvantumfizika doyenje, a zsebóráját nézve mondott valami különöset. A temetés után megváltozott az időjárás. A széljárás északira fordult, és a hideg szél meghozta a tél első hópelykeit.

– Mekkora szerencse, hogy nem volt fagyott a föld – mondta az egyik sírásó.